

120 . Bistrița | Județ: Bistrița-Năsăud | Punct: Biserica Evanghelică - Piața Centrală | Anul: 2008

Anul: 2008

Cod RAN: 32401.04

Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Evul Mediu, Perioada modernă

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Corneliu Gaiu, Gabriela Rădulescu

Instituții: Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud

Raport

Biserica evanghelică din Bistrița este amplasată în Piața orașului – Kornmarkt – dominând prin silueta și volumetria sa peisajul. Inițial biserica parohială cu hramul Sf. Nicolae a fost o bazilică cu două turnuri pe fațada de V, flancând intrarea. În goticul matur biserica parohială cunoaște o serie de transformări, care se pot descifra în elementele de pietrărie vizibile sau încastrate în zidirea actuală. În a doua jumătate a sec. XV se trece la un plan de tip hală, spațiul dintre nave fiind despărțit prin șiruri de coloane ce susțin bolți ale căror nervuri devin tot mai elaborate dinspre V spre E, marcând etape constructive distincte.

Ultima fază constructivă la biserica parohială din Bistrița intervine între anii 1560 – 1563 când este adus meșterul Petrus Italus pentru refacerea bisericii.

În jurul bisericii a funcționat cimitirul care a rămas în uz până în sec. al XVIII-lea – în 1639 se pune problema, în cadrul consiliului orașului, strămutării cimitirului întrucât noile înmormântări antrenează vechile schelete, fenomen contrar spiritului creștin. Împrejmuirea și dughenele breslelor vor fi și ele înlăturate în anul 1852 degajând piața. Ultima construcție care a rămas în vecinătatea bisericii – școala, refăcută în 1565 și înlocuită cu o alta în anul 1832 a fost demolată și ea în anul 1935.

Primele cercetări arheologice de proporții reduse, legate de intrarea monumentului într-un program de restaurare, au fost efectuate în anul 1993 de către Gabriela Rădulescu, fiind înregistrate nivelele de călcare din navă, identificate fundații dintr-o fază ce precede actuala construcție și dezvelite numeroase resturi funerare, atât în interior cât și în afara bisericii, unele morminte au fost distruse de fundațiile bisericii gotice.

Secțiunile arheologice determinate de realizarea rețelei de canalizare pluvială perimetrală bisericii au ținut seama de pozarea acestora și au fost amplasate pe laturile de S și de N ale navei, lângă contrafortii nr. 4-5 și 6 de pe latura de S respectiv nr. 5, notați dinspre V spre E.

Prima secțiune a fost amplasată perpendicular pe peretele de S a navei, la V de porticul dintre contraforturile 4 și 5 ale fațadei, cu dimensiunile de 7 x 2 m. Fundația navei a fost clădită din bolovani de piatră prinși cu mortar alb-gri, pentru ca la nivelul soclului în masa de zidărie să fie completată și cu fragmente de cărămidă. Zidăria subterană nu depășește, în acest segment, lățimea soclului. Talpa fundației se adâncește la -2,60 m, ultima asiză fiind realizată din bolovani de râu care stă pe pietrișul geologic.

Actualul contrafort cu un soclu continuu cu nava, are un decroș de 0,15 m. Fundația acestuia suprapune fundația unui picior de zidărie care aparține contrafortului unei faze constructive anterioare, în decroș cu 0,80 m față de latura sa lungă și care depășește linia contraforturilor laturii sudice cu 0,70 m, având o grosime de 1,10 m. Baza sa de fundare atinge aceeași cotă cu cea a fundației navei. În partea superioară zidăria contrafortului și cea a navei nu sunt țesute, în acest sector elevația navei a suferit o refacere vizibilă și prin fragmentele de pietrărie profilată înzidite.

Cea de-a doua secțiune a fost amplasată lângă contrafortul de la capătul estic al laturii sudice a navei la îmbinarea acesteia cu absida bisericii și a avut dimensiunile de 5 x 2 m. În acest sector la nivelul fundației peretelui navei are un decroș de 0,25 m. Zidurile navei se țes cu cele ale contrafortului dispus oblic care

sprijină colțul estic al navei. Un zid gros de 1,20 m, paralel cu peretele navei a fost intersectat de secțiune între m. 1,60 și 2,80, zid care a aparținut unei construcții a cărei perete estic este încălecat parțial de fundația contrafortului. De pe nivelul pavajului care căpăcuiește ruinele acestei fundații provine o monedă din anul 1786. Spațiul delimitat de respectiva fundație și peretele navei este probabil destinat unei capele funerare adosată corului. În vederea precizării dimensiunilor acestui spațiu a fost deschisă o a treia secțiune paralelă cu cea anterioară, SIII de 5 x 2 m, la E de porticul accesului de pe latura de S a bisericii, perpendiculară pe peretele navei. Stratigrafic a fost înregistrată aceeași succesiune de situații ca și în secțiunea anterioară. Fundația navei în acest sector este identică cu zidăria din sectorul secțiunii S2 și pare să dovedească că în dreptul contrafortului nr. 5 era situat decroșul dintre navă și corul dintr-o etapă anterioară mijlocului secolului al XV-lea când a avut loc extinderea spre E a navei.

SIV trasată pe latura nordică a bisericii, cu dimensiunile de 5 x 2 m, în stânga porticului de pe acea latură a înregistrat aceeași succesiune a depunerilor. Imediat sub solul vegetal depus pentru amenajarea squarului din jurul bisericii a fost evidențiat un pavaj din bolovani de râu, urmat de stratul de umplutură constituit din dărâmături și lut amestecat. Pe acest strat zăceau mai multe lespezi care s-a dovedit că proveneau din placajul soclului contrafortului, desprinse înainte de amenajarea pavajului din jurul bisericii. Fundația peretelui navei era constituită în această zonă din blocuri de piatră, cărămidă și cu elemente de arhitectură din vechea structură a bisericii - două blocuri din piatră cioplită fiind găsite chiar la talpa fundației, în zidăria subterană a navei alternând bolovani de piatră și bucăți de cărămidă. Peretele navei încăleacă latura vestică a unei construcții ale cărei asize sunt prinse cu mortar alb. Fundația acesteia va folosi apoi ca bază pentru contrafortul halei care a înlocuit vechiul plan bazilical, dar latura acesteia depășește linia contrafortului și se prelungește pe o lungime de 1,30 m de la latura de N a contrafortului printr-o zidărie cu aceeași compoziție continuarea formând-o o substrucție din blocuri prinse cu un mortar nisipos, care a aparținut unei alte etape constructive. Fundația construcției adosate laturi de N a emporiei a avut zidurile prinse cu un mortar din nisip gălbui, diferit de cel al contrafortului. Talpa acesteia este înfiptă în stratul de pietriș care formează nivelul geologic din perimetrul edificiului, aflat la 2,70 m, păstrându-se pe o înălțime de 0,80 m. Un strat de moloz gros de 0,20 m marchează demolarea construcției. Lentila de mortar care o suprapune și care poate fi asimilată momentului reluării șantierului și extinderii înspre E a navei argumentează ipoteza renunțării la această construcție odată cu lărgirea spațiului liturgic. Lărgimea spațiului dintre peretele actual al navei și fundația dinspre N a construcției are 3,50 m. Un document din 17 iunie 1561 amintește de lucrările de demolare ale capelei și vechii sacristii în contextul refacerii emporiului de către echipa lui Petrus Italus de Lugano. În suprafața dezvelită au fost găsite mai multe schelete, majoritatea răvășite de înmormântările succesive, resturi de schelete fiind consemnate chiar și sub nivelul tălpii fundației navei. Două morminte, prinse doar parțial în secțiune erau nederanjate, depuse în coșciuge de lemn. Nici unul dintre morminte nu a avut inventar.

Informații suplimentare online

[Raportul 4119 din cronica.cimec.ro](http://raportul4119.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
